

DOĞU AKDENİZ'DE PETROL VE DOĞAL GAZ GERGİNLİĞİ & HÜKÜMRANLIK SAVAŞLARI

Özer Balkaş

Türkiye Petrol Jeologları Derneği (TPJD) Baş Danışmanı,
TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Bilimsel ve Teknik Kurul Üyesi

Kuzey Afrika ve Orta Doğu'nun çevrelediği Doğu Akdeniz'de baş gösteren politik duraysızlık ve halk ayaklanmaları gündemimizdeki ağırlığını giderek artırıyor. Tunus'ta geçen yılın sonlarında fitili ateşlenen halk hareketlerinin, iç dinamikleri yanında dış dinamiklerindeki son derece önemli olduğu ve dış dinamiklerin beraberinde getirdiği "Domino Etkisi" nin; Mısır, Libya, Suudi Arabistan, Bahreyn, Ürdün, Suriye, Umman ve Yemen gibi Arap ülkelerini de etkisi altına aldığını görüyoruz. Bu gelişmelerde; tüm baskılara rağmen denetlenmeleri sağlanamayan Wikileaks, Twitter, Facebook ve Youtube gibi sosyal iletişim ağlarının hedef alınan rejimler üzerinde yarattığı ciddi tehdit ve etkiler dikkatleri çekmektedir. Özellikle Wikileaks sızıntıları yanında, Facebook ve Twitter üzerinden organize olan muhalif örgütlenmeler ön plana çıkmaktadır. Olayların, komşusu diğer ülkeler gibi zengin petrol ve doğal gaz varlığı olmayan bir ülke konumundaki Tunus'ta başlamasının; örneğin dış dinamiklerce doğrudan Libya ya da İran'da uygulanacak kışkırtmalara gitmek yerine, dünya kamu oylarını esas hedeflerdeki gelişmelere alıştırmak ve ısındırmaktan kaynaklandığını rahatlıkla söyleyebiliyoruz. Tunus, Mısır ve Libya'da yaşananların; özgürlük ve demokrasi mücadelesi görüntüsü yanında, "petro-terörizm" ile ilgilendirilebileceği olgusu ise, petrol jeologları olarak daha çok ilgimizi çekmekte... Orta Doğu ve Kuzey Afrika'nın hidrokarbon potansiyeli ile üretim ve ihracat profilindeki konumu, son ikiyüz yıl boyunca yaşanan gerginlikler ile hükümrانlık ve paylaşım savaşlarının da gerekçelerini açıklamaktadır. Şimdi, Doğu Akdeniz'in dikkatlerimizi çeken kimi sıcak alanlarına bu perspektiften bakarak gördüklerimizi sıralayalım.

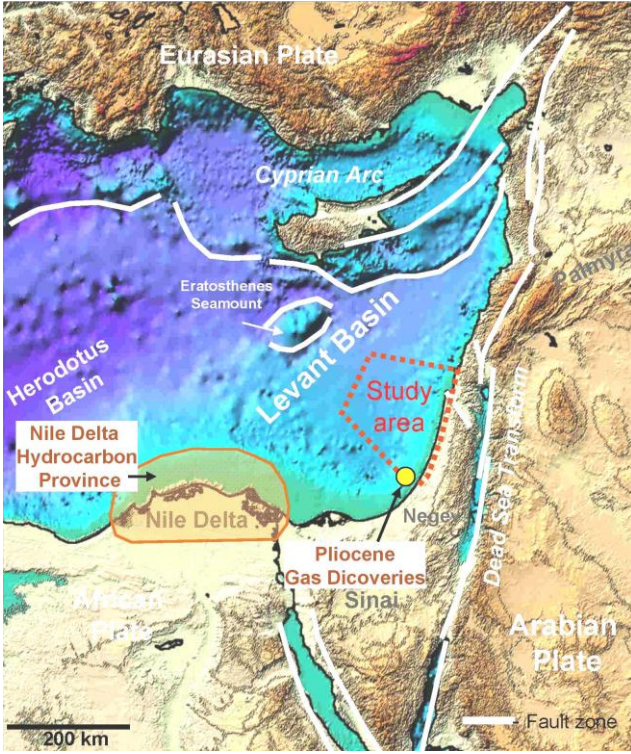
İsrail

2000'li yılların başlarında, Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı'nın, İsrail karasuları boyunca uzanan "Levanten Enerji Koridoru" üzerinden güneye devam ederek Akabe Körfezi ve Kızıldeniz'e bağlanması ile; Orta Asya petrol ve doğal gazının, stratejik amaçlarla rotasının değiştirilmesi ve tekrar Asya pazarlarına ihraç edilmesinden söz ediliyordu. Böylece, İsrail'in askeri koruması altındaki bu proje ile; Orta Asya'da Rusya'nın rolü zayıflatılacak, Orta Asya petroleri ile Çin'in doğrudan bağlantısı koparılacak ve İran tecrit edilebilecekti. İsrail, yine 2000'li yıllarda, Gaza'nın offshore gaz sahalarındaki ihtilafı gündemde yer aldı. Gaza Marine-1 ve 2 kuyuları ile keşfi gerçekleşen, 4 milyar dolar değerindeki 1.4 trilyon feet küp'lük doğal gaz rezervini Filistin ile paylaşmayı kabul etmemiş; sahanın geliştirilmesi ve üretime başlamasını engellemiştir...

İsrail'e ilişkin olarak değinilmesi gereği olan önemli bir aşama; İsrail'in güney sahillerinde ve 2000 yılında keşfedilen, 1.2-1.3 trilyon feet küp doğal gaz rezervine sahip Mari Sahası'nın 2004 yılı şubat ayında üretime alınmasıdır. Doğu Akdeniz'deki jeopolitik denge ve İsrail'in kaderini tümü ile değiştiren esas gelişme ise; Amerikan Noble Enerji ve İsrail'i ortaklarının, 2000'li yılların sonlarında ve İsrail'in kuzey sahili açıklarında keşiflerini gerçekleştirdiği; Dalit (2009 / 500 Bcf), Tamar (2009 / 8.4 Tcf) ve Leviathan (2010 / 16 Tcf) doğal gaz sahaları ile yaşama geçmiştir. Bu keşifler sonucunda, Levant Baseni'nde keşfi gerçekleşen toplam ortalama doğal gaz rezervi 25 trilyon feet küp (700 milyar metreküp) değerine ulaşmış bulunmaktadır. The U.S. Geological Survey'in Levant Baseni Provensi için yaptığı çalışma sonucunda; keşfedilmemiş olarak, ortalama 1.7 milyon varil kurtarılabılır petrol ve 122 trilyon feet küp kurtarılabılır gaz rezervinin varlığı tahmin edilmektedir.

İsrail, 1948'den günümüze kadar uzanan zaman içinde daima gürültü ve patırtı ile geçen bir süreci yaşamış; komşuları ile 6 kez savaşa girmiştir. Bugün için günlük doğal gaz ihtiyacı 350 milyon feet küp olan ülkenin; önemli bir ihracat potansiyeline sahip olmasının yansımaları da, hem enerji ithalatı ve potansiyel rakiplerine olan bağımlılığını indirgeme hem de keskin ekonomik çıkarlar sağlama açılarından çok büyük olacaktır. İsrail'in enerji alanındaki başarısı, jeopolitik olarak önemli bir plan veya oyun değişimi anlamını taşımaktadır. Levant Baseni'nde payı olan kuzey komşusu Lübnan; özellikle Leviathan prospektine işaret ederek, İsrail'in Lübnan'ın deniz alanındaki rezervlerine tecavüz ettiğini iddia etmektedir. Lübnan parlamentosu; uzun süredir bekleyen "Enerji Yasası" nı geçen Ağustos ayında onaylayıp, denizdeki arama faaliyetlerinin önünü açmış bulunmaktadır. Bununla beraber İsrail ve

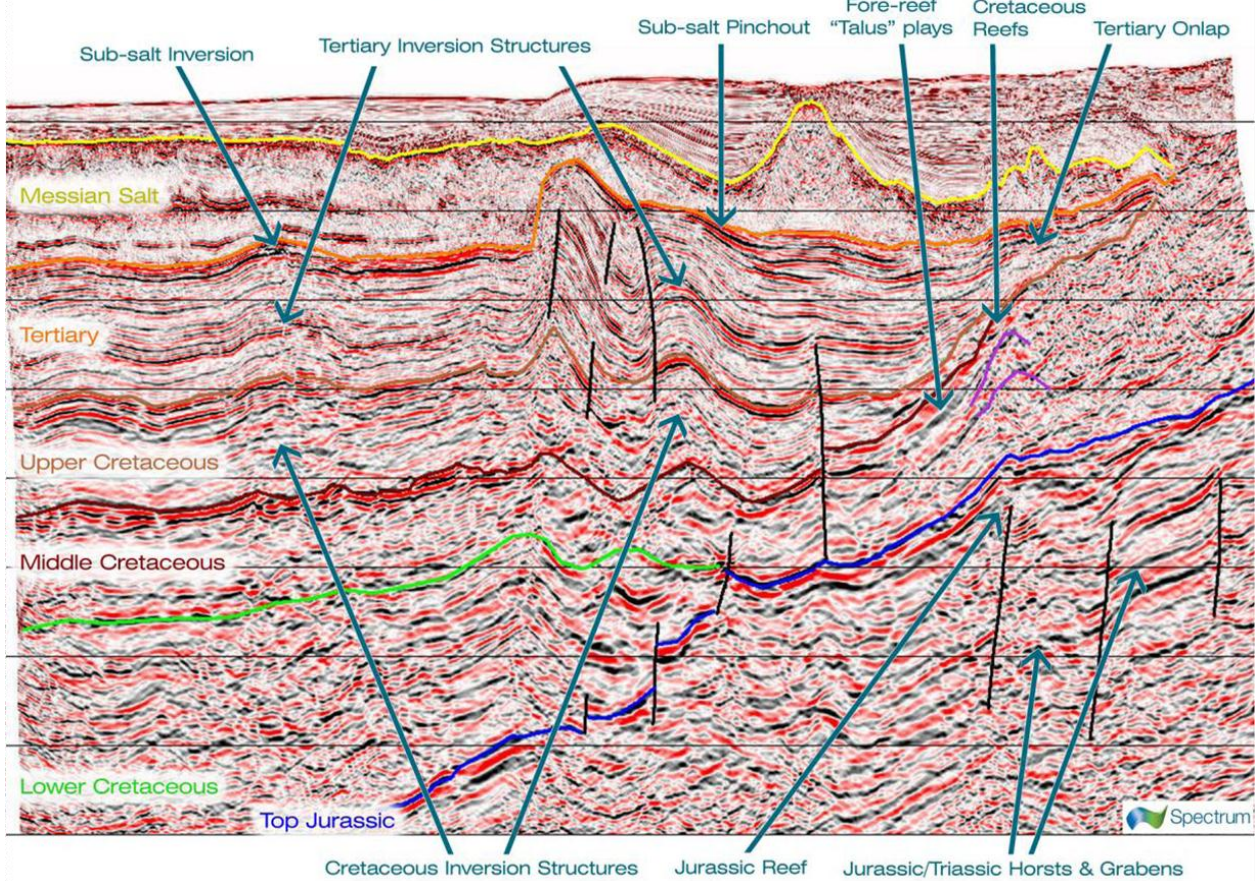
Lübnan'ın deniz sınırı ihtilafı, Birleşmiş Milletler'in 1982 Deniz Konvansiyonu Hukuku'na rağmen devam etmektedir. Diğer taraftan 2006 savaşı sonrasında Lübnan'daki yerleşimini sağlamlaştırıp alt yapısını yenileyen Hizbullah, İsrail üzerinde ciddi bir tehdit yaratmaktadır. Özellikle İsrail'in Doğu Akdeniz'deki keşiflerini geliştirme ve üretim safhasında yapacağı yatırımlar (sondaj ve üretim platformları, boru hatları ve diğer üretim tesisleri), Hizbullah roketleri için kolay hedefler durumundadır. Böyle bir sürecin; Suriye, İran ve Türkiye'nin de dahil olabileceği bölgesel bir savaşa yol açabileceği unutulmamalıdır...

Doğu Akdeniz Basenleri

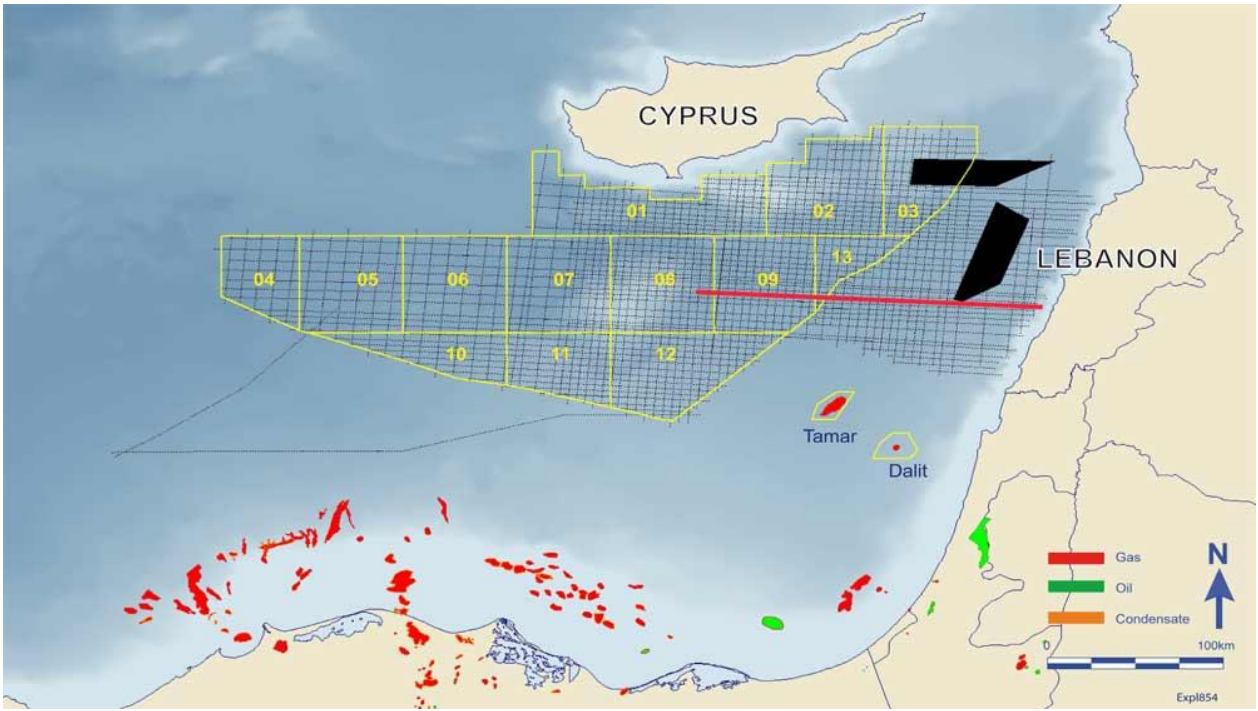
İsrail ve Filistin'de Keşfedilen Doğu Akdeniz Doğal Gaz Sahaları

Levantine Basin Plays (Depth Section)

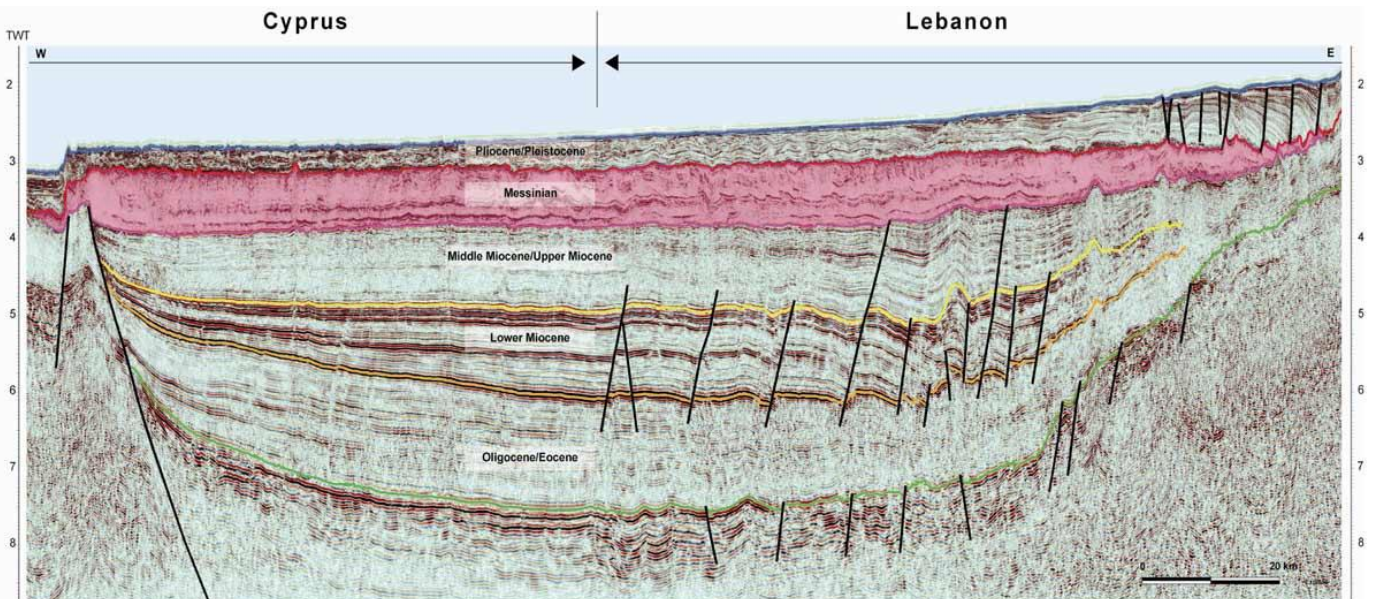

Güney Kıbrıs Rum Cumhuriyeti

İsrail ve Lübnan gibi, Levant Baseni'nde benzer hidrokarbon potansiyeline sahip olan Güney Kıbrıs Rum Cumhuriyeti, ilk deniz sahaları ihale raundunu 2007 yılında yapmıştır. Güneyde yer alan 51000 km²'lik deniz alanındaki 13 arama blokundan 12 No.lu blok Noble Enerji ve ortaklarına tahsis edilmiş olup (2008); Ekim 2011 - Ekim 2013 arasında kazılacak bir sondaj taahhüdü bulunmaktadır. Güney Kıbrıs Rum Cumhuriyeti; Mısır, Libya ve İsrail'le yapılan anlaşmalarla, kıta şelfi üzerindeki deniz sınırlarını belirlemiş bulunmaktadır. Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin hak ve yetkilerinin göz ardı edildiğini ileri sürerek bu anlaşmalara karşı çıkmaktadır. Güney Kıbrıs Rum Cumhuriyeti yetkilileri, deniz ruhsatları için yapılacak yeni ihale raundu ile ilgili açıklamanın 2011'in ikinci yarısında yapılacağını bildirmiş bulunmaktadır. "Düşmanımın düşmanı benim dostumdur" anlayışı içinde birbirlerine yaklaşan İsrail, Güney Kıbrıs Rum Cumhuriyeti ve Yunanistan; İsrail'in deniz sahalarından Güney Kıbrıs'a uzanacak boru hattı ve Güney Kıbrıs'taki sıvılaştırma tesisleri vasıtasıyla, Rusya'nın kısılcacında bunalmış olan Avrupa'ya LNG ihracatı projelerini gündeme taşımış bulunmaktadır. Türkiye'nin; bütün bu gelişmeler karşısında, siyasi demeç ve tepkiler dışında ne gibi teknik ve ekonomik hazırlıklar içinde olduğunu tam olarak bilemiyoruz...

Güney Kıbrıs Rum Cumhuriyeti ruhsatları. Offshore bölgesi 13 arama blokuna bölünmüş olup, Noble Enerji blok 12'yi almıştır (2008). Petroleum Geo-Services (PGS), arama blokları üzerinde yoğun 2D ve bir sahada 3D yapmıştır. Kırmızı hat aşağıdaki sismik kesitin lokasyonunu gösteriyor.

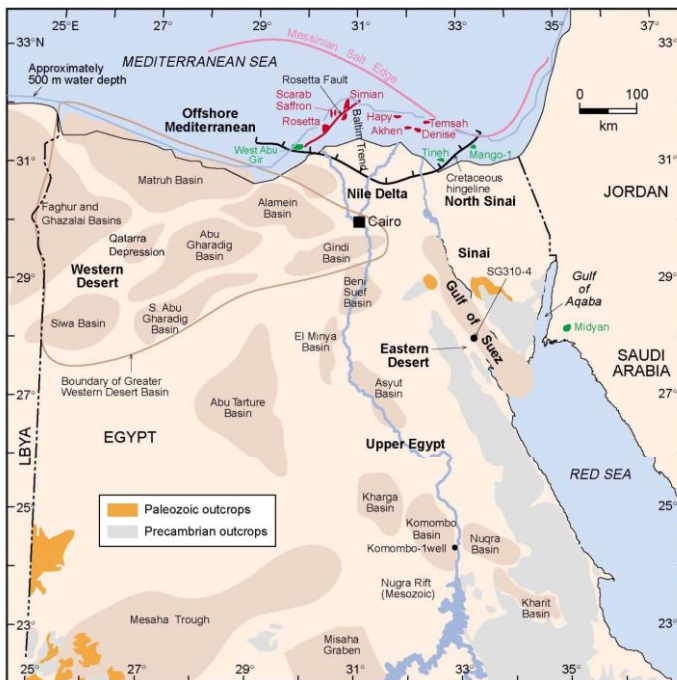

Güney Kıbrıs Rum Cumhuriyeti ve Lübnan offshore'u hidrokarbon aramaları için yeni alanlar ve imkanlar sunar.

Mısır

Mısır ekonomisinde hidrokarbonların oynadığı rol, hem üretim hem de Süveyş Kanalı ve 200 mil uzunluğundaki Süveyş – Akdeniz Boru Hattı'ndan (SUMED) elde edilen gelir bakımından çok önemlidir. Süveyş Kanalı'na ait toplam petrol geçiş hacmi günde 2 milyon varil civarında olup, 2010 yılında denizlerde yapılan petrol ticaretinin yüzde beşine karşı gelmektedir. Arab Petroleum Pipeline Co.'ya (Mısır, Suudi Arabistan, Abu Dhabi ve Kuveyt ortaklığı) ait olan SUMED Boru Hattı'nın kapasitesi ise günde 2.3 milyon varildir. Süveyş Kanalı ve SUMED Boru Hattı'nın devre dışı kalması durumunda; Afrika'nın güney ucundan dolanmak zorunda kalacak petrol tankerleri, yaklaşık 6000 mil uzunluğunda ilave bir mesafe kat etme durumunda kalacaklardır. Bu da hem masrafları hem de süreyi uzatma anlamını taşımaktadır. The International Energy Agency (IEA), Afrika etrafında dolanacak gemilerin; Avrupa'ya olan taşımacılığa 15 gün, Amerika Birleşik Devletleri'ne olan taşımacılığa ise 8 -10 gün ilave edilmesine neden olacağını belirtmektedir. Toplam petrol üretimi; 1996 yılında ulaştığı en yüksek değerden (935000 varil/gün), bu günkü 660000 varil/gün seviyesine düşmüştür. The Egyptian General Petroleum Corporation (EGPC) devlet kuruluşu olup; alt yapı, ruhsatlar ve üretim de dahil olmak üzere, arama faaliyetlerinin yönetiminden sorumludur. Uluslararası ve yabancı milli petrol şirketleri; EGPC ile yaptıkları üretim paylaşımı anlaşmaları ile, Mısır'ın arama ve üretim sektöründe önemli bir rol oynarlar. Mısır ayrıca Afrika'daki en büyük petrol rafineri sektörüne sahiptir. Mısır'ın ispatlanmış gaz rezervi 77 trilyon feet küp olarak verilmektedir (Oil and Gas Journal). Doğal gaz sektörü hızlı bir gelişme göstermekte olup; üretim, 1998 ve 2009 yılları arasında dört kat artmış bulunmaktadır. The U.S. Geological Survey'in, "World Petroleum Resources Project" kapsamında gerçekleştirdiği "Nil Deltası Baseni Provensinin Keşif Edilmemiş Petrol ve Doğal Gaz Kaynaklarının Değerlendirimi" başlıklı çalışması sonuçlarına göre; ortalama 1.8 milyar varil kurtarılabilir petrol, 223 trilyon feet küp kurtarılabilir gaz ve 6 milyar varil doğal gaz sıvıları'nın (NGL) varlığı tahmin edilmektedir. Nil Deltası konusunda, iki petrol ve 126 gaz sahası keşfedilmiştir. Arab Gaz Boru Hattı ve LNG imkanlarının devam etmekte olan genişlemesine bağlı olarak; Mısır, Avrupa ve Akdeniz Bölgesi için önemli bir doğal gaz tedarikçisi olmaya devam edecektir.

Mısır'da 18 gün boyunca kitleler halinde sürdürülen protestolar sonunda, 11 Şubat günü başkanlıktan ayrılan Hüsnü Mübarek'in 30 yıl süren otokratik yönetimi sona erdi. Yönetimi devralan Yüksek Askeri Konsey, sivil yönetime yumuşak bir geçiş yapmak üzere çalışacağına söz verdi. Buna karşın Kahire'nin Tahrir Meydanı'ndaki gösteriler halen devam etmektedir. Protestocular; eski rejimden geriye kalan kişilerin görevlerinden alınmaları ile, Mübarek ve ailesinin yolsuzluk ve ayaklanmaların ilk günlerinde protestoculara uyguladıkları şiddetten dolayı yargılanmalarını talep etmektedir. Askeri Konsey; 29 Mart günü yayınladığı duyuru ile, muhalif liderlere partilerini organize etmek için zaman sağlamak üzere parlamenter seçimlerin Eylül 2011' e kadar ertelendiğini bildirmiştir. Mısır'daki gelişmeleri izlemeye dikkatle devam edeceğiz...

Mısır'ın Sedimanter Basenleri (Dolson et al., 2001)

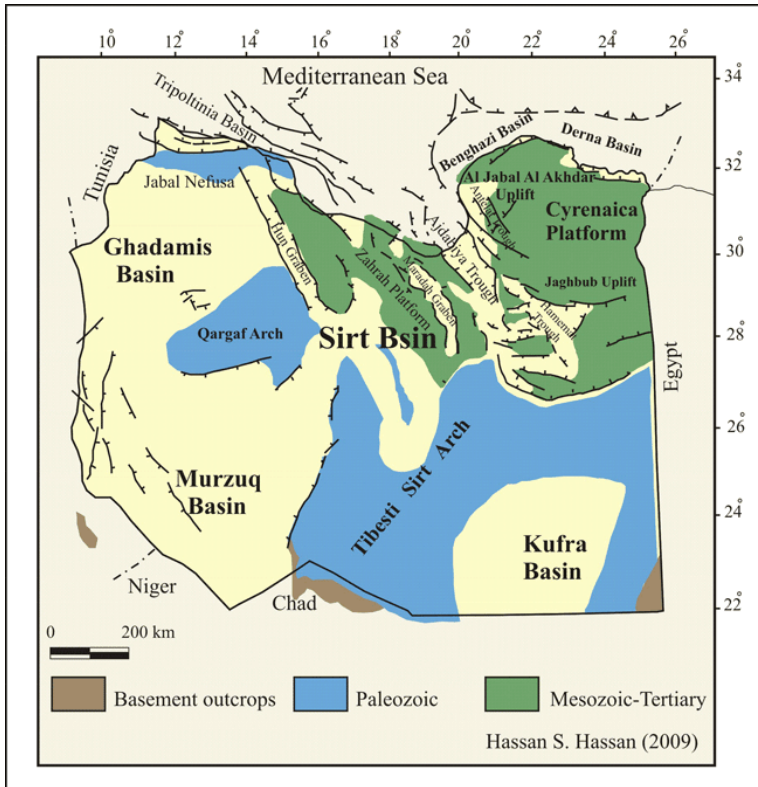
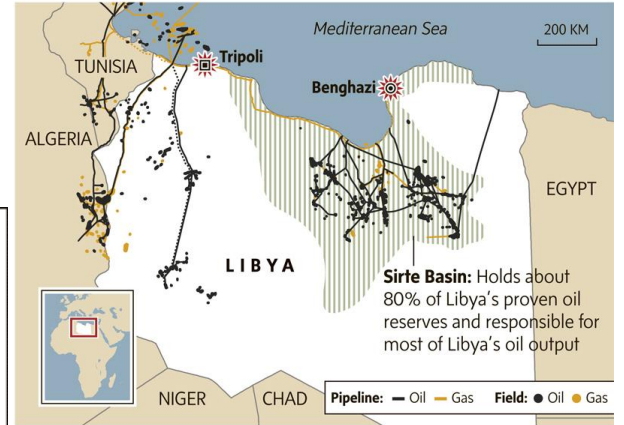
Süveyş Kanalı ve Süveyş-Akdeniz Boru Hattı (SUMED)

Libya

1 Eylül 1969'da, Libya'nın başında olan Kral İdris ve batı yanlısı rejim, Albay Muammer Kaddafi ve silah arkadaşlarının yaptığı darbe ile iktidardan uzaklaştırıldı. Kaddafi, takip eden dönemde; tüm Arap ülkeleri için ortak bir ajanda oluşturma çabası içinde, Arap ve İslam Birliği ya da Federasyonu tesisi için çalıştı, devlet sosyalizmini tanıttı, petrol endüstrisi de dahil olmak üzere çoğu ekonomik aktiviteyi millileştirdi. Libya, 1973 yılında ABD'ye karşı olan petrol ambargosunda liderlik rolü oynadı. Sovyetler Birliği ile ortak ilişkilerini devam ettirdi. Birleşmiş Milletler'in (BM), Aralık 1988'de İskoçya'nın Lockerbie kasabasında düşen PanAm uçağı ile ilgilendirip Libya'ya ambargo uygulaması ile başlayan süreç; sorumluluğun kabulü ve sanıkların yargılanmak üzere teslim edilmesi ile kurbanların ailelerine ödenen 2.7 milyarlık tazminat sonrasında, Eylül 2003'de BM'de ambargonun kaldırılmasının oylanmasına kadar devam etti. Ocak 2005'te yapılan Libya'nın ilk petrol ve doğal gaz arama ruhsatları ihalesi ile, 20 yılı aşkın bir süre sonrasında ilk defa ABD enerji şirketlerinin Libya'ya dönüşü ilan edildi. Mayıs 2006'da, ABD; Libya'nın terörizmden devlet sorumlusu olduğu kararını yürürlükten kaldırdı ve Libya ile diplomatik bağların yeniden tesis edildiğini açıkladı. 2008 yılında, İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi; koloni döneminde Libya'ya verdikleri zarar nedeniyle özür diledi ve telafi olarak beş milyar dolarlık yatırım anlaşmasını imzaladı. Şubat 2009'da "Afrika Birliği" başkanlığına seçilen Kaddafi, "Afrika Birleşik Devletleri" tutkusunu açıkladı.

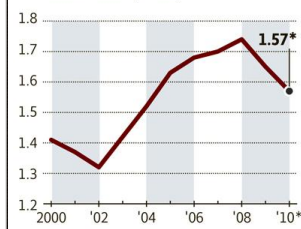
Libya's oil & gas resources

Libya, a member of OPEC, holds the largest proven oil reserves in Africa – 44 billion barrels of oil and slightly over 54 trillion cubic feet of natural gas.

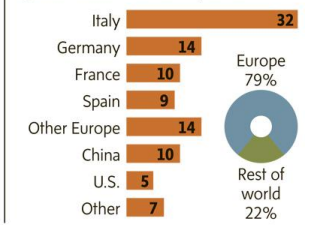
LIBYA'S CRUDE OIL OUTPUT

In million barrels per day

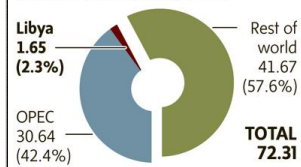
LIBYA'S OIL EXPORTS

By destination, in 2009, in per cent

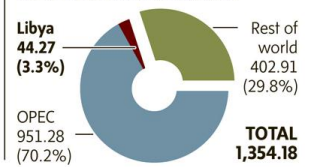
WORLD CRUDE OIL OUTPUT

In million barrels per day, 2009

PROVED RESERVES

Crude oil, in billion barrels, 2010

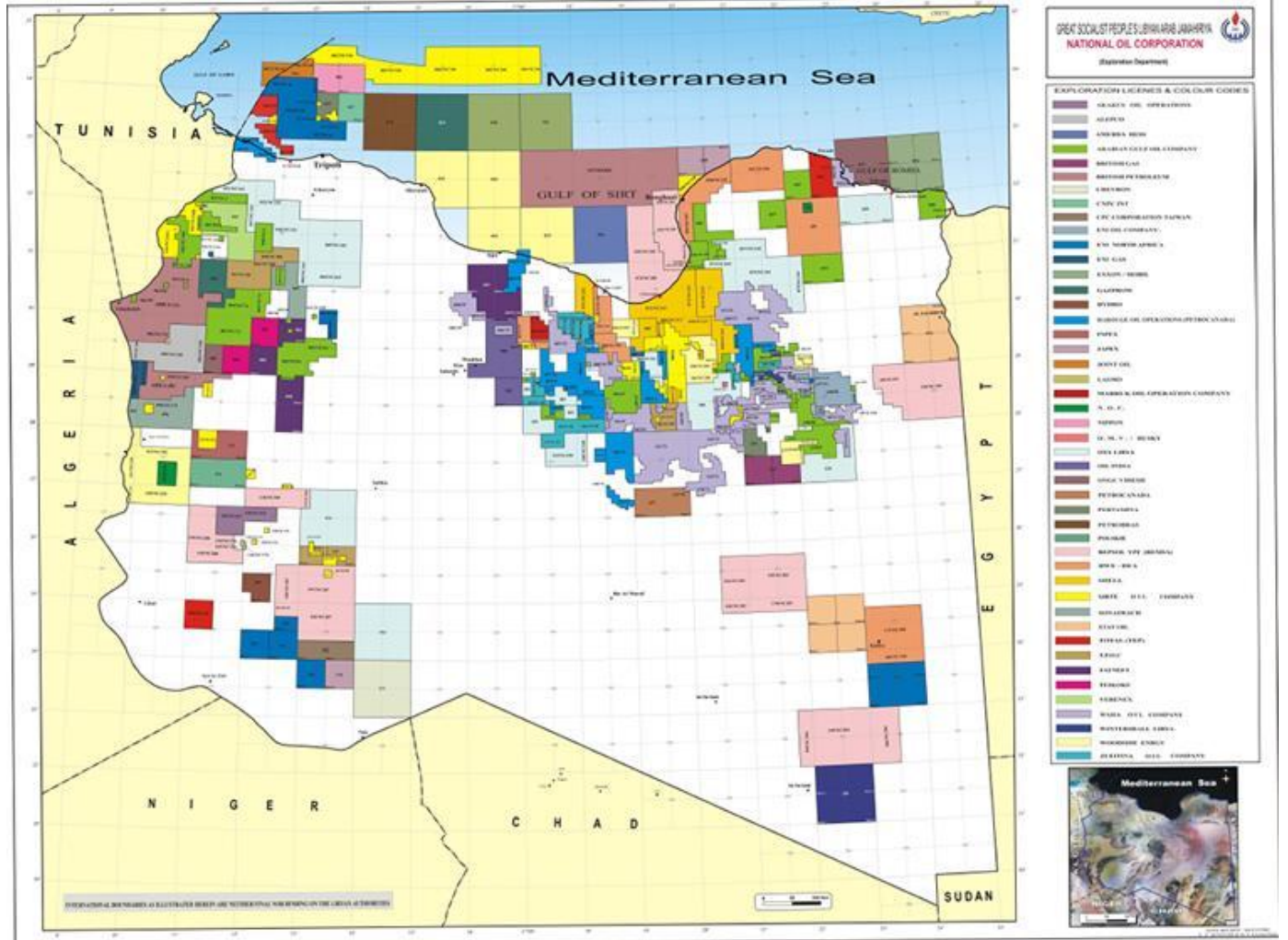

Note: Percentages may not add up to 100% due to rounding * Data from Reuters survey THE GLOBE AND MAIL) SOURCES: WORLD ENERGY ATLAS; U.S. EIA; THOMSON REUTERS

Libya'nın Basenleri ve Başlıca Tektonik Elemanları (Rusk 2002)

Ekonomisi ağırlıklı olarak hidrokarbon endüstrisine bağımlı olan Libya; Uluslararası Para Fonu'na (IMF) göre, 2010 yılındaki ihracat gelirlerinin yüzde 95'ini buradan sağlamaktadır. Libya, Afrika'nın en büyük petrol rezervlerine sahiptir (46.4 milyar varil). Doğal gaz rezervleri ise 55 trilyon feet küp'e yakındır (Oil and Gas Journal – OGJ). BM ve ABD ambargolarının sırası ile 2003 ve 2004 yıllarında kaldırılması sonrasında; düzenlemeler ve anlaşmalardaki kimi belirsizliklere karşın, uluslararası petrol şirketlerinin hidrokarbon arama ve üretimi yatırımlarında artışlar sağlandı. Bununla beraber OPEC kotaları, ihracat için gereksinim ilave boru hattı kapasitesi gibi altyapı limitleri ve 2005'te yapılan EPSA-IV (Arama ve

Üretim Paylaşım Anlaşması) ruhsat ihalesi itibarıyla mevcut kontratların yeniden müzakere edilmeye zorlanması gibi nedenlerden dolayı yabancı yatırımlardaki artışlarda yavaşlamalar kaydedildi. OPEC kotasının günde 1.47 milyon varil olmasına karşın, 2010 yılına ait petrol üretimi günde 1.65 milyon varil dolayındadır. Genelde hafif ve tatlı olan Libya petroleri (yüksek API gravite ve düşük sülfür içeriği), 26.0° - 43.3° aralığındaki API gravitelere sahip 9 ayrı ihracat derecesine sahiptir. Günde 1.5 milyon varilli aşan petrol ihracatında; daha hafif ve tatlı olanlar Avrupa'ya (ihracatın %85'i), daha ağır ham petroler ise Asya pazarlarına gitmektedir. Libya'da bulunan beş adet domestik rafinerinin kapasitesi günde 378000 varildir (OGJ). Rafineri sektörü; ekipmanların ithalatını engelleyen BM ambargolarından etkilenmiş olup, tüm rafineri sektörünün kapsamlı bir iyileştirmeye ihtiyacı bulunmaktadır. Libya petrol endüstrisi, devlete ait National Oil Corporation (NOC) tarafından işletilmektedir. Libya'daki yabancı petrol şirketleri ise arama, üretim, taşıma ve rafineri alanlarında faaliyet göstermektedir. Operasyonları olan yabancı şirketler arasında; Eni, Total, Repsol YPF, StatoilHydro, Occidental, OMV, ConocoPhillips, Hess, Marathon, Shell, BP, ExxonMobil ve TPAO yer almaktadır. Libya, 2009 yılında İtalyan Eni petrol şirketinde yaptığı yatırım dışında, Avrupa ve Afrika'da ilave yurt dışı enerji yatırım fırsatlarını değerlendirmektedir. Ayrıca yurt dışı petrol perakendeci kolu olan Tamoil vasıtasıyla, Avrupa'da rafineri operasyonlarını sürdürmektedir. Libya hükümeti; doğal gazın enerji sektöründe kullanımını artırmak ve daha fazla petrol ihracatını gerçekleştirmek için, doğal gaz üretimini olabildiğince artırmanın planlarını yapmaktadır. Halen elektrik üretiminin yüzde 45'i doğal gazla karşılanmaktadır. EIA'ya göre, 2009 yılına ait toplam gaz üretimi 1034 milyar feet küp'tür. Atmosfere bırakılan, yakılan ve petrol üretimini artırmak için yeniden enjekte edilen dışında kalan 562 milyar feet küp, kuru doğal gaz olarak pazarlanmıştır. Bunun 349 milyar feet küp'ü Avrupa'ya ihraç edilmiştir. Ekim 2004'te devreye alınan ve Eni ile NOC ortaklığında işletilen "Greenstream" su altı doğal gaz boru hattı, 370 mil uzunluğunda olup; Cezayir sınırındaki Wafa ruhsatı ile Bahr es Salam deniz sahasından gelen doğal gazı, Melitah'ta (Libya) işlem gördükten sonra Gela'ya (Sicilya) ve daha sonrada kıta İtalya'sına taşımaktadır. 2009 yılında ilave olarak, Marsa el Braga'daki LNG tesisinden İspanya'ya 24.4 milyar feet küp'lük LNG ihracatı yapılmıştır. 2009'da doğal gazdan sağlanan gelir 3.8 milyar dolar civarındadır.

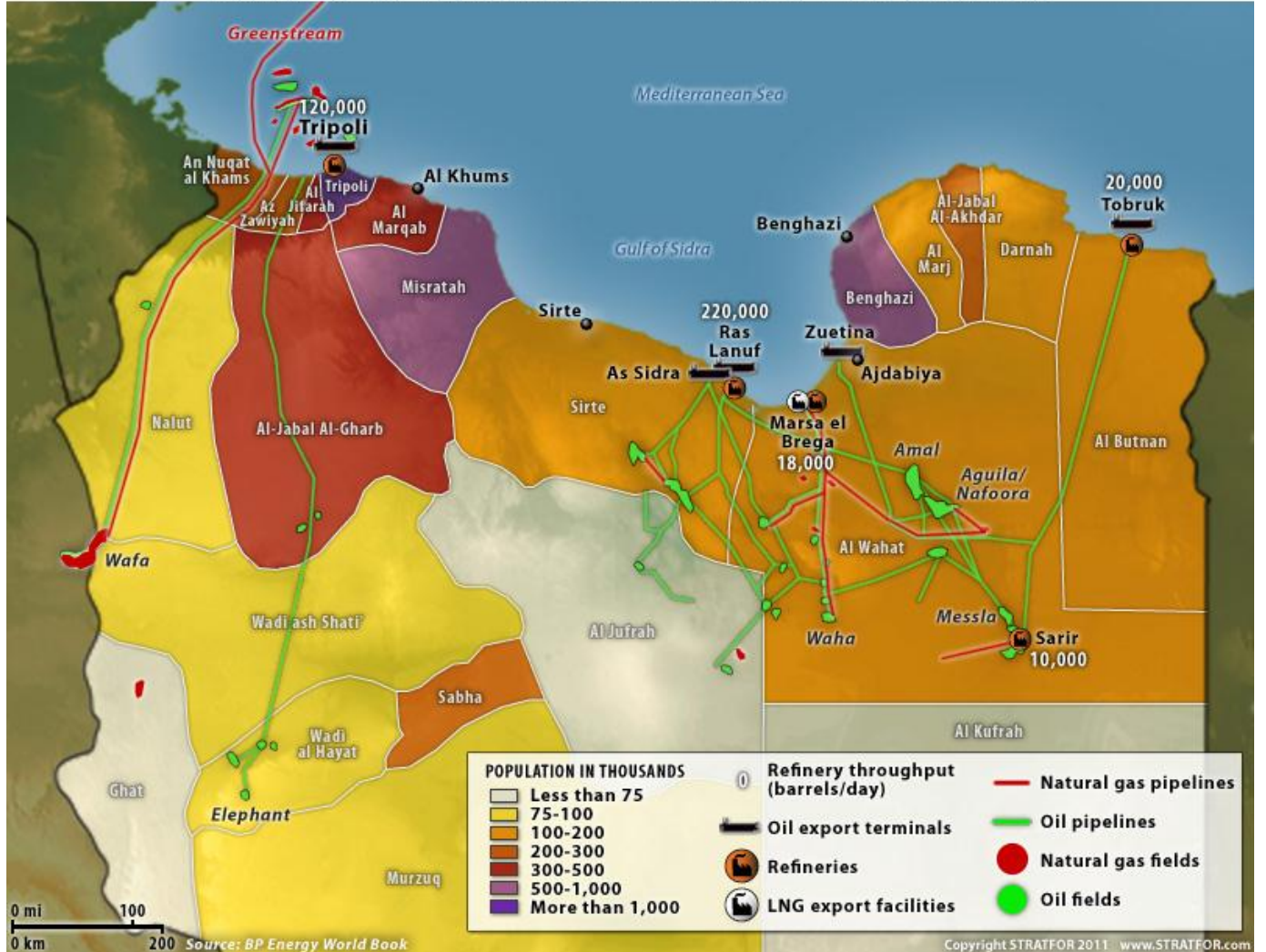

Libya Ruhsat Haritası

Libya'daki başkaldırı; 15 – 16 Şubat tarihlerinde, siyasi suçluların serbest bırakılması için çalışan insan hakları savunucusu Fethi Tarbel'in tutuklanması sonrasında, Bengazi'deki şiddetli protestolarla başladı. Ayaklanmanın kısa sürede diğer şehirlere de yayılması üzerine, Libya otoriteleri protestocular üzerine uçaklarla havadan müdahalede bulundu. BM ve AB hükümetlerinin uyguladığı ambargo ve yaptırımlara karşın; Kaddafi'ye bağlı güçler; isyanın yayıldığı Libya doğusundaki şehirlere düzenledikleri hava hücumları ve silah gücü ile, kontrolü büyük ölçüde geri aldılar. BM Güvenlik Konseyi, 17 Mart'ta aldığı kararla; Libya üzerinde uçuşa kapalı bir bölge (no-fly zone) uygulayıp, Kaddafi güçlerine karşı sivilleri korumak üzere tüm tedbirlerin alınacağını ilan etti. 19 Mart itibarıyla de; Libya'nın hava savunma gücüne, Kaddafi'ye bağlı güçlere ait diğer hedeflere ve Kaddafi'nin Tripoli'deki karargahına (Bab al – Azziziya) yönelik hava hücumları başladı.

Libya'daki ayaklanma, Tunus ve Mısır'daki baskı ve şiddet karşıtı protestolardan farklı özellikler sunuyor. Doğu Libya'daki isyan, ABD ve NATO yanında kimi dış güçlerce de destekleniyor. ABD, İngiltere ve Fransa'ya ait yüzlerce askeri danışman ve istihbarat görevlisinin savaş gemileri ve hucumbotlardan Bengazi ve Tobruk'a çıktığı iddia ediliyor (DEBKAFfile, US military advisers in Cyrenaica, February 25, 2011). Bu konu özellikle İngiltere'ye ait diplomatik bir misyona eşlik eden 8 adet İngiliz SAS Özel Kuvvetler komandosunun; yasal olmayan yollarla ülkeye girdikten sonra, Bengazi'de Kaddafi'ye karşı güçler tarafından tutuklanması ile daha açık bir şekilde tartışılır oldu (U.K. diplomatic team leaves Libya – World – CBS News, March 6, 2011). Silahlı ve sivil giyimli adamların; karşıt güçlerin ihtiyaçlarını öğrenmek ve yardım teklif etmek istedikleri, İngiltere İstihbarat teşkilatında "gizli görev" yapan MI6 ajanları oldukları belirtiliyor (Top UK commandos captured by rebel forces in Libya: Report, Indian Express, March 6, 2011, emphasis added / The Sun, March 7, 2011). Kaddafi'ye karşı hareket içinde, yabancı müdahalelere ilişkin bir bölünmenin varlığı dikkatleri çekmekte. Fakat hem rejime destek verenler hem de karşı olanlar dahil olmak üzere Libya halkının çoğunluğunun, ne şekilde olursa olsun yabancı müdahalelere kesin olarak karşı olduğu biliniyor.

LIBYA'S POPULATION AND ENERGY PRODUCTION

Libya'da hidrokarbon üretimi, bölgesel olarak kabaca iki ayrı kesiminden sağlanmaktadır. Birinci grupta olan hidrokarbonlar, ülkenin en batısındaki basenlerden gelmekte ve Tripoli'nin batısındaki bir

merkezden ihraç edilmektedir. Diğerleri ise doğudaki Sirte Baseni'nden gelmekte ve doğuda çeşitli noktalarda bulunan tesislerden ihraç edilmektedir. Bu özellik, Libya'da yaşamın ikiye bölündüğü görünümünü yaratmaktadır. Batıda Kaddafi'nin güç merkezi olan Tripoli ile doğuda karşıt güçlerin yoğunlaştığı Bengazi arasında, 600 km'lik genişlikte Sirte Körfezi ve hemen hemen boş olan çöl alanı yer almaktadır. Sirte Körfezi'ndeki limanlardan, Libya'nın petrol ihracatının yaklaşık yüzde 77'si yapılmaktadır (2009'daki ihracat geliri 30 milyar dolar). Sirte Körfezi'nde yer alan farklı petrol şirketlerinin yöneticileri; 23 Şubat günü yapılan bir açıklama ile, "halka olan vefa borçları" gereği Muammer Kaddafi rejimi ile ilişkilerini kestiklerini açıkladılar (Zawya Dow Jones reported, Feb.23). Ayrılıkçı şirket yöneticileri, NOC'nin bağlı bölgesel kuruluşları olan Arabian Gulf Oil Company ve Sirte Oil Company'de görevli bulunmaktadır. Bengazi'de yerleşik olan Arabian Gulf Oil Company; Nafoora, Messla ve Sarir sahalarını işletmektedir. Marsa el Brega'da yerleşik olan Sirte Oil Company ise Marsa el Brega rafinerisini işletmektedir. İddialara göre ayaklanmanın tırmandığı süre içinde, anılan üç petrol sahasının kontrolünü elinde tutan ve adı geçen petrol şirketleri ile işbirliği içinde olan Zawiye aşireti; "Eğer Libya'lı protestoculara karşı yapılan operasyonlara son verilmezse, Libya batısına petrol akışını durdururuz" tehdidinde bulunmuştur. Doğu – batı domino etkisi yaratan protestolar halen farklı şehirlerde devam etmektedir. Bu ayaklanmanın; yerel aşiretler, askeri güçler ve şirket liderlerinin desteğini sağlamadaki başarı şehirden şehre farklılıklar göstermektedir. Coğrafik limitler, bu şehirlerdeki isyancıların bir araya gelip batıya doğru hareket etmelerine ilave sınırlamalar getirmektedir (Stratfor Global Intelligence, Feb.23, 2011).

Libya'nın güney sınırı; ABD açısından, Afrika kuzeyinden Orta ve Batı Afrika'ya uzanan geniş bir bölgede nüfus etkisi oluşturmak için stratejik bir öneme sahip. Bu bölge, tarihsel olarak; Fransa ve Belçika kolonilerinin yer aldığı, Fransız dilini konuşan ve sınırları 1884'te Berlin Konferansı ile belirlenmiş durumdadır. Bölgenin petrol, doğalgaz ve stratejik mineraller (kobalt, uranyum, krom, manganez ve platin) bakımından zenginliği, Anglo-Amerikan ilginin yoğunlaşmasının başlıca nedeni olarak öne çıkmaktadır. Berlin Konferansı'nda edilgen bir rol oynayan ABD'nin; Afrika kıtası enerji kaynaklarının kontrolü ve 21. yüzyıla ait yeni paylaşım mücadelesinde baş rolü alması, Kuzey Afrika'da yaratılan gerginlik ve ayaklanmaların esas nedenini oluşturmaktadır. Çad ve Sudan'daki hidrokarbon potansiyeline olan yakın ilgisi ve imzaladığı anlaşmalarla bölgede güçlenen Çin ile, genelde AB varlığı yanında Nijer'deki uranyum endüstrisini domine eden Fransa'nın "Francophone Africa" daki güç ve nüfus etkilerini zayıflatmak ise söz konusu ABD misyonuna geniş bir destek sağlayacaktır ("Operation Libya" and the Battle for Oil: Redrawing the Map of Africa, Global Research, March 9, 2011).

Aralarında Suudi Arabistan, Irak, İran, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Yemen, Libya, Mısır, Nijerya, Cezayir, Kazakistan, Azerbaycan, Malezya, Endonezya ve Brunei'in yer aldığı müslüman ülkeler; veri temeli ve hesaplama metodolojisine bağlı olarak toplam petrol rezervlerinin yüzde 66.2 ile 75.9'u arasında değişen kesimine sahip bulunmaktadır (Global Research, January 4, 2007). Libya, ABD'nin nüfus etkisi dışında kalan çeşitli ülkeler arasında, ABD talepleri ile uyum sağlamada başarılı olamamıştır. "Libya Operasyonu", boru hatları da dahil olmak üzere; Afrika, Orta Doğu ve Orta Asya'da bulunan dünya petrol ve doğal gaz rezervlerinin yüzde altmışının üzerindeki kesiminin kontrol ve ortaklaşa sahiplenilmesinin kazanılacağı büyük bir askeri ajandanın parçası gibi görülmelidir... Bu amaca bağlı stratejik senaryonunda; sonuçta ülkenin bölünmesini öngörerek, ayrılıkçı Doğu Libya provensinde geçici bir devletin oluşturularak tanınması olarak algılanması yanlış olmayacaktır.